

BIBLIOTECA PÚBLICA I IMMIGRACIÓ. UNA EXPERIÈNCIA DE COHESIÓ SOCIAL

IMMA SOLÉ I VILANOVA

AL VOLTANT DE LA IMMIGRACIÓ

“Cada vegada se'n veuen més”, es comenta per Barcelona, el Bruc o Igualada. És el fenomen de la immigració; persones vingudes d'altres terres, de llocs on és difícil de viure. De procedència diversa, trobem sobretot col·lectius procedents del Marroc, de l'Àfrica subsahariana, de la zona indopakistanesa, de l'Europa de l'Est i d'Amèrica del Sud, que es reparteixen per la geografia catalana buscant un lloc per treballar.

Sempre n'hi ha hagut, d'onades migratòries; de fet, tots nosaltres som fruit de barreges de gent arribada vés a saber quan i d'on —la meua mare, per exemple, té els ulls blaus i la pell esblanqueïda; en canvi, al meu pare, li poses una gel·laba i es podria dir perfectament Mohamed. Per què aquest fort rebuig tan generalitzat que ara es palpa?

Vénen a dominar-nos? A imposar la seva cultura o les seves creences anihilant les nostres? O potser vénen a treure la feina als d'aquí, als que hem arribat primer, i “ves, tan bé que estem ara, per què n'han de venir més?” Benèvolament, o amb l'egoisme més descarat, diem que vinguin uns quants immigrants per treballar en feines que no volem; i prou. Nosaltres direm quants en volem i quan han de venir i marxar. Hipòcrites! Com si els europeus els haguéssim demanat permís per anar a colonitzar els seus països. Que no sabem quin interès hi ha, a les guerres de l'Àfrica? Es parla de globalització però no és cert, o només ho és per a les coses que interessin el món desen-

volupat; per a les altres posem fronteres. Abans, en els seus països d'origen, podien viure en la ignorància d'un món d'opulència, però ara tot hom sap que aquí hi ha uns mínims que per a ells són un luxe. I vindran més i més immigrants fins que algunes coses canviïn en els països desenvolupats i en els seus propis països i, llavors, no hagin de venir. Tots nosaltres, si visquéssim en aquells països, fariem el mateix.

Catalunya és un país amb molts elements culturals identificadors, especialment diferenciats perquè té llengua pròpia, però, a més, existeixen múltiples elements que conformen un món simbòlic a partir d'un conjunt de valors i maneres d'entendre coses diverses com la vida i la mort. Ens definim com a nació, tot i que no tenim la llibertat necessària per desenvolupar-nos lliurement com a poble i evolucionar d'una manera natural. Però som el que som a conseqüència del sediment deixat pels diversos pobles, cultures i civilitzacions que al llarg de la història han passat pel nostre país; una societat rica i oberta precisament per aquesta evolució i que, de la mateixa manera, en un futur serà canviant per les aportacions de les persones que ara decideixen de venir a viure aquí.

És sabut que la nostra cultura és suma de cultures: els números són àrabs, la religió jueva, el futbol anglès, el que mengem ho hem incorporat d'arreu del món... i la llengua catalana que prové del llatí té problemes de subsistència que li vénen del castellà i de l'anglès, i no precisament de l'Àfrica.

Que els immigrants són persones diferents és força evident, però, són inferiors a nosaltres? Segur que no, perquè encara que són econòmicament desfavorits, podem aprendre'n moltes coses en l'àmbit cultural i en el dels valors ètics o morals; i a l'inrevés també, sens dubte.

Al capdavant, si pensem de debò que tots som persones, podem admetre també que som iguals en drets i deures i diferents en costums, valors o afeccions culturals o artístiques. Els valors a construir entre tots són els drets humans i aquí no hi ha diferències: són per a tothom.

...

En molts barris, pobles i ciutats de Catalunya es pot veure com van obrint-se negocis d'immigrants i per a immigrants: locutoris telefònics, carnisseries, bars, perruqueries, queviures... Igualment, podem observar la tendència a tenir espais públics com a propis, on només conviuen ells, llocs per jugar, parlar i passar el temps... I no passa res, és clar, però quines relacions encreuades se'n deriven? Habitualment les relacions socials s'estableixen per afinitats econòmiques, encara que les barreres són més altes si hi afegim diferències culturals tan importants com les que aporten aquests ciutadans nous.

Els guetos no ajuden a la integració: per això fan falta vies de contacte entre les persones, que ens aportin el coneixement mutu. La tendència de totes les minories és tancar-se en elles mateixes i, si hi ha mostres de rebuig, l'instint porta a crear mecanismes de defensa i autoafirmació.

Sempre es diu que el que desconeixem fa por. Doncs, el millor és intentar conèixer-nos, ja que ells també tenen por, i segur que molta més que nosaltres perquè són minoria, són els desplaçats de la seva terra i són pobres.

Parlem d'integrar, no d'anul·lar; la millor integració es produeix quan les arrels amb la cultura d'origen són fortes i aquesta és valorada socialment. Un emigrant procedent dels països rics no té problemes de rebuig i l'entorn no el menys-

prea, però, si ve del tercer món, les dificultats esdevenen molt més grans. L'evolució natural farà estimar la cultura d'acollida sense renunciar als valors familiars.

Sovint demanem aquesta integració per garantir la convivència, però també podem anar una mica més enllà. Per què no intercanvi, o interrelació? Francament, davant la uniformitat és millor la diversitat; enfront les unanimitats, millor les diferències.

...

Tant si som progressistes i considerem un valor el fet de la diversitat, com si som pragmàtics i ens ho prenem com a inevitable —ningú no dubta que aquestes onades migratòries no s'aturaran, perquè no es poden posar fronteres al mar, a la gana o als horrors de la guerra—, caldrà buscar fórmules i trobar els mitjans per no crear situacions conflictives; i el que encara hauria de ser més important: caldrà elaborar polítiques públiques d'atenció a la diversitat cultural que sorgeix.

Des dels diferents nivells de les administracions públiques s'han de donar respostes a aquests nous reptes. Com en tantes altres coses, s'hi haurà de posar voluntat i imaginació, i, sobretot, prendre decisions. Allò de *qui dies passa, anys empeny*, pot abocar-nos a lamentacions posteriors; en canvi, polítiques progressistes d'habitatge, d'ensenyament, socials o culturals, sempre seran rendibles.

L'EXPERIÈNCIA DE LA BIBLIOTECA SANT PAU-SANTA CREU

En el terreny de les polítiques culturals es poden dur a terme moltes iniciatives. A tall d'exemple ens serveix el projecte que s'està desenvolupant a la Biblioteca Sant Pau - Santa Creu, situada al barri del Raval, a la Ciutat Vella de Barcelona. Segurament és solament un gra de sorra, però representa una aportació a la millora de la cohesió social necessària que cal promoure en benefi-

ci de la convivència en la diversitat. No suposa un model exportable totalment, perquè cada barri, cada poble i cada ciutat són diferents. La qüestió és plantejar-se què es pot fer i portar-ho a la pràctica, en aquest cas en el camp de les biblioteques.

Una de les característiques de la població resident en aquest barri antic de la ciutat de Barcelona és l'elevat nombre d'immigrants. Si el percentatge a Catalunya s'apropa al 7%, a Ciutat Vella és quasi del 12% —segons dades oficials de juny del 2001—, encara que les xifres reals segurament serien més elevades. En algunes aules de les escoles del barri el nombre d'alumnes fills de pares o mares estrangers és del 60%.

Els orígens dels nouvinguts són molt diversos. Un dels col·lectius més importats és el del Marroc —la majoria d'arrels àrabs, però molts de cultura berber. També destaquen els col·lectius filipí, sud-americà i indopakistanès, aquest darrer amb un gran increment en els últims mesos.

En resposta a aquesta nova realitat i seguint les orientacions de la UNESCO en matèria de biblioteca pública¹ —que recomana atendre les cultures minoritàries residents en un territori—, es va iniciar a començaments dels anys 90 una recerca d'informació per valorar les possibilitats d'incloure en els fons documentals de la biblioteca una petita secció dedicada a la cultura àrab. Aviat es van comprar uns contes en àrab per a infants i es va començar la subscripció a un diari i a una revista en aquesta llengua.

Amb els anys, aquesta iniciativa va anar-se millorant i, l'any 1997, es va signar un conveni que comprometia el Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, el Districte de Ciutat Vella i el CIDOB² a crear i a mantenir uns serveis documentals i d'informació orientats a la immigració àrab. El 1998, l'ICUB³ assumeix aquest projecte i

hi dóna suport econòmic. El gener de l'any 1999 es posa ja a disposició dels usuaris.

Què ofereix el Servei de Cultura Àrab de la Biblioteca Sant Pau - Santa Creu? Fonamentalment, un fons documental en àrab que inclou diaris, revistes, música i llibres adreçats a infants i adults, així com una àmplia informació sobre cultura àrab en català, castellà i francès. Això es completa amb llibres i material multimèdia per aprendre les nostres llengües. D'altra banda, el servei disposa de més recursos com ara fotografies, objectes decoratius, jocs, material per fer tallers etc., pensats per a entitats —casals, escoles, etc.— que organitzen jornades culturals per conèixer aquesta cultura.

També formen part d'aquest servei recursos informatius per a interessos diversos: adreces d'Internet, centres d'ensenyament d'àrab, centres d'aprenentatge de català o castellà per a estrangers, etc.

Actualment el Servei disposa de 400 llibres en àrab, dels quals 110 són infantils i 290 d'adults. Sobre la cultura àrab, n'hi ha 550, a més de 60 cd-roms i cassets de música. El Servei té, per tant, un miler de documents que són consultables a la sala i que es deixen en préstec —directament des de la biblioteca Sant Pau o des de les altres biblioteques a les quals se'ls fa arribar— a particulars, biblioteques, escoles, casals, i altres entitats. En molts casos esdevenen l'origen de la creació d'un fons propi.

OBJECTIUS I DIFICULTATS

Tot aquest projecte s'encamina cap a uns objectius que tot seguit concretarem. En primer lloc, donar respostes en positiu a aquesta diversitat cultural del nostre entorn actual i, en conseqüència, atendre els ciutadans d'arrels àrabs en les seves necessitats culturals i d'informació, alhora que es volen millorar les seves possibilitats d'integració.

Una altra finalitat que té un interès especial fa referència als infants. Com s'ha assenyalat abans, reafirmar la seva cultura d'origen millora l'adaptació

1. *Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública (1994)*.
2. Consorci d'Informació i Documentació de Barcelona.
3. Institut de Cultura de Barcelona.

tació al nou medi d'acollida. Aquest aspecte es treballa especialment en els programes de coneixement de la biblioteca que s'ofereixen a les escoles del barri. Al llarg d'aquests anys s'ha constatat amplament que trobar llibres en la llengua familiar provoca, d'entrada, en els nens i nenes una gran sorpresa i, després, una bona dosi d'il·lusió, malgrat que, malauradament, molts dels infants perden el coneixement escrit de la seva llengua.

Amb la creació del Servei hi ha també un altre vessant interessant a promoure: donar a conèixer la cultura àrab als ciutadans d'aquí, ja que amb això s'intenta contrarestar el que hem dit abans, *que allò que és desconegut fa por*. Descobrir l'Islam i els seus costums —com ara els tatuatges amb henna—, elaborar plats de cuina amb receptes boníssimes de la seva cuina (feta amb oli d'oliva, per cert), o llegir algun dels molts escriptors àrabs existents, ens acosta a acceptar que, al capdavant, no hi ha pas tanta diferència o en tot cas, si existeix, esdevé un element prou interessant i enriquidor.

Un darrer aspecte rellevant seria la promoció d'espais de relació i d'intercanvi entre persones. Com ja s'ha mencionat anteriorment, compartir espais públics i serveis comuns ajuda al coneixement mutu i a la integració dels immigrants, i, certament, a l'acceptació d'una nova "normalitat" en la composició d'una ciutadania visualment diversa.

Com en tot projecte, les dificultats han sovintejat, especialment pel que fa a qüestions de resolució burocràtica i a temes d'adquisició de fons. Demanar un pressupost de subscripció a un diari del Marroc pot ser una tasca llarga i complexa, i exigir a una petita botiga de música àrab del barri del Raval una domiciliació bancària a cobrar en un mínim de tres mesos per una compra de quatre cassets, és absurd i inviable. Seleccionar i comprar llibres en àrab tampoc no és una tasca fàcil, ja que aquí no s'edita res, i les dues botigues que en venen, en tenen molt poquets o només d'orientació islàmica. Trobar llibres infantils en àrab

encara resulta més difícil; a més a més, solen ser edicions de molt poca qualitat; per això, posats al costat dels contes luxosos que s'editen a Catalunya, molt ben il·lustrats i visualment llaminers, queda més aviat malament. No obstant les dificultats, sempre s'acaben trobant vies alternatives perquè la bona acceptació de la proposta encoratja a millorar encara més aquesta oferta.

De fet, la Biblioteca de Sant Pau s'ha proposat ja ampliar-la amb la creació de nous fons documentals en altres llengües. Concretament el col·lectiu pakistanès, que resideix quasi totalment al Raval, també necessita recursos informatius i de lectura. En aquests moments ja es disposa d'un centenar de llibres per a infants i per a adults en urdú i s'ha iniciat l'adquisició d'un diari en aquesta llengua. La resposta, en aquest cas, ha estat encara més positiva i la demanda sobrepassa amb escreix l'oferta. Si les dificultats per a la compra de llibres i el seu posterior tractament bibliogràfic són elevades i complexes, l'ajuda que ofereixen els mateixos àrabs o pakistanesos és important i fonamental. Tots els serveis adreçats a grups específics cal estudiar-los i portar-los a terme amb el consell de persones i entitats que els agrupen. Ells saben el que volen millor que ningú, i a tots ens interessa establir aquests lligams de col·laboració que permetran un treball continuat entre entitats i equipaments municipals.

La Biblioteca Sant Pau - Santa Creu és ja un escenari multicolor, tal com també ho és el barri del Raval. Fóra bo que tothom hi trobés el seu lloc i que aquest fet no fos un problema per a ningú. Amb aquest desig s'està treballant i tenim encara moltes noves propostes per tirar endavant.

En aquest sentit, els esdeveniments polítics ocorreguts després de l'11 de setembre del 2001 han sotragat un procés que, tot i les seves dificultats, podia anar-se encarrilant. Ara serà encara més necessari no deixar-se portar per tòpics i estereotips interessats, a fi que no s'enterboleixin les relacions complexes que generen el processos migratoris. Un jove pakistanès ens comentava pocs

dies després de l'atac a les torres bessones de Nova York que les coses anaven malament perquè detectava símptomes més elevats d'actituds de rebuig.

UN REPTE PER A L'ACCIÓ MUNICIPAL

I, per posar punt i final a aquestes reflexions, cal destacar un darrer aspecte que els professionals dels serveis públics, o si més no alguns, intentem promoure i que des de l'acció municipal no sempre es té present. Parlem del treball interrelacionat que cal dur a terme entre els diferents equipaments i serveis municipals, socials, informatius, etc., i alhora amb l'entramat associatiu ciutadà. Si aquesta forma de treballar és vàlida en general, ho és més quan parlem d'aportacions i iniciatives en el terreny de la convivència, la integració i la diversitat de majories i minories culturals. Cal crear unes xarxes actives i fortes en les quals hauria de ser present la biblioteca; així es garantiria la continuïtat del projecte i es treballaria amb l'eficàcia i eficiència necessàries, ja que els recursos solen ser escassos i les exigències elevades.

Efectivament, aquí volíem arribar. Sovint l'actuació de l'administració local es basa en programes orientats a aspectes socials de l'acollida de la immigració i s'oblida del potencial que pot aportar la biblioteca pública. La proposta, doncs, és creure en les múltiples possibilitats que ofereix aquest servei públic, gratuït, obert a tothom, sense distincions, amb capacitat de generar dinàmiques culturals, d'informació i d'aprenentatge continuat, i molt especialment com a espai de convivència entre cultures.

IMMA SOLÉ I VILANOVA (Igualada, 1955) és diplomada en Biblioteconomia i Documentació i postgraduada en Gestió de Biblioteques (1998) i Gestió Cultural (2000). Actualment és directora de la Biblioteca Sant Pau – Santa Creu de Barcelona.

Biblioteca Sant Pau i Santa Creu

SERVEI DE CULTURA ÀRAB
مصلحة الثقافة العربية
SERVICIO DE CULTURA ÀRABE

Punt d'informació
مركز للمعلومات للجميع
Punto de información

Ajuntament de Barcelona Districte Ciutat Vella Institut de cultura.